

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

М. ОДЕСА - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

(Одеса, 20-21 травня 2022 року)

Одеса -2022

М 54 **Методологія та технологія сучасного філософського пізнання** //
Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20-21 травня 2022 р.)
135 с.

Рецензенти:

***Пальчинська Мар'яна Вікторівна** - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії, психології та педагогіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку,*

***Рибка Наталя Миколаївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка»*

Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософію історії в сучасному вимірі; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію синергетики та філософські погляди Г.Сковороди у світлі сучасності. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

особистості, коли об'єктом стає сама особистість, її внутрішній стан у всьому багатстві духовного життя. Завдяки внутрішній свободі людина має особисті принципи, погляди, переконання, цінності і зрештою отримує духовну незалежність. Через внутрішню свободу досягається справжній вільний вибір людини. Завдяки внутрішній свободі особистість активно бере участь у перетворенні дійсності.

Маючи внутрішню свободу, котру сам суб'єкт розуміє як свою індивідуальну сутність, особистість в умовах майже відсутності можливостей для втілення своєї свободи чи максимальній обмеженості зберігає свою особисту цілісність і бореться проти духовного поневолення.

Список використаних джерел

1. Атаманюк З. М. Шляхи набуття свободи / З. М. Атаманюк., М. Ф Цибра // Перспективи. – 2019. – № 4. – С. 128–139.
2. [Атаманюк З. М.](#) Свобода як духовно-суспільний феномен / З. М. Атаманюк // [Актуальні проблеми філософії та соціології](#). - 2016. - Вип. 14. - С. 3-5.
3. Багалій Д. І. Український мандрований філософ Г. С. Сковорода / Д. І. Багалій. – Харків : ДВУ, 1926. –397 с.
4. Єрмоленко А. І. Автономна етика І. Канта та морально-правова проблематизація свободи / А. І. Єрмоленко // Філософська думка. – 2008. – № 6. – С. 131–154., С. 131–154.
5. Цибра Н. Ф. Самоутверждение личности (социально-философский анализ) / Н. Ф. Цибра. – Киев; Одесса : Высшая школа, 1989. – 192 с.

Поплавська Тетяна Миколаївна (м.Одеса) – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Федорова Інна Валеріївна (м.Одеса) – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

МЕТАФІЗИКА СЕРЦЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Сучасне гуманітарне знання практично повністю втратило знання про людину як про духовну істоту, здатну до самотрансценденції і до вільного творіння як самої себе, так і простору власного життя.

Образ людини виявляється часом повністю позбавленим майже всіх категорій людського; він гранично уречевлений і опредмечений. Образ людини стає непричетним до цілісності і розколотим на не пов'язані між собою структури cogito, тілесності, повсякденності. Втрата цілісного образу людини

постає закономірним явищем, що відбиває духовні процеси, які є у сучасній культурі.

Між тим, такий стан справ передбачав і попереджав про нього ще у XVIII столітті наш український Сократ, Григорій Савич Сковорода.

У «Розмові п'яти подорожніх...» бажання одного з героїв іншої називає «квасом», маючи на увазі «прескверний» настрій людини, який «убиває» його

душу та змушує йти неправдивим шляхом. Узагальнююче поняття «квас» служить у мислителя ключем до розуміння як людини, так і суспільства. Філософ показує, як із помилкового самоствердження людини виростають не тільки особисті лиха, а й соціальні. «Где мне сыщешь душу, не напоенную этим квасом?» – пише Г.С. Сковорода. – «Кто не желает чести, серебра, волостей? Вот тебе источник ропота, жалоб, печалей, вражд, тяжб, войн, граблений, татьбы, всех машин, крючков и хитростей. Из этого родника родятся измены, бунт, заговоры, похищения скипетров, падения государств, и вся несчастий бездна»[1, с. 266].

А ось уже не в художньо-образному поясненні, а в особистому листі до друга Г.С. Сковорода не байдуже до життєвого шляху іншої душі і не відсторонено від людських вад пише про хвилюючий його світ людей і людських персонажів: «Разве мир и толпа не лучшее зрелище, к тому же бесплатное, наподобие известного Пифагоровского торжища. Ты увидишь, как один стенает под тяжестью долгов, другой мучается честолюбием, третий – скупостью, четвёртый – нездоровым желанием изучить вздорные вещи. И кто их всех перечислит? Объясни эмоции души – и ты убедишься» [2, с.386].

На противагу життєвому шляху, що залежить «від безпутних думок», коли людина нічого не бачить, «крім стихій», коли «солодкий людині хліб брехні...», філософ і створює інше коло взаємозв'язків людини зі світом: в особистісних, індивідуальних засадах він бачить таємницю універсального; мотиви, потреби, поведінкові принципи виводяться з того, як практично співіснують такі субстанційно різні виміри буття, як природне та культурне, містичне та метафізичне, раціональне та ірраціональне в серці людини, її внутрішньому душевному досвіді, що пов'язує людину з «невидимим світом».

Таким чином, унікальний зі «світів» – досвід серця – набуває у Сковороди особливого онтологічного статусу. Розвиваючи метафізику серця, філософ ототожнює його із самою людиною. Так, у трактаті «Наркисс», він пише: «Глубоко сердце человека, паче всего, и это человек, и кто познает его?», «Пророк называет человеком сердце»; сердце вміщує у собі весь світ («макрокосм»). «О сердце! Бездна, всех вод и небес шире!.. Сколь ты глубока! Всё объемлешь и содержишь. А тебя ничто не вмещает»; сердце несе у собі культуру, «раціо»; «... утаенная мыслей наших бездна и глубокое сердце – все одно». Маючи на увазі останнє, можна сказати, що Сковорода по-своєму екзистенціалізує культуру філософського мислення, постійно наголошуючи, що не «зовнішнє тіло» діє, а думка, що виходить із духовного світу людини: «Мысль, владычица его [тела], находится в непрерывном волнении день и ночь. Она-то рассуждает, советует, определение делает, понуждает. А крайняя наша плоть, как обузданный скот или хвост, поневоле ей последует. Так вот видишь,

что мысль есть главная наша точка и средняя. А посему-то она часть и сердцем называется» [3, с. 86]. Для Г.С. Сковорода таким чином зрозуміла думка (серце) – «голова наша людина», тому «разорить и умертвить сердце своё есть единственное и родное злополучие».

Отже, філософ стверджує, що людина є серце. Але яка це людина? Адже Сковорода завжди розрізняв людину «внутрішню» і «зовнішню», «істинну» і «неістинну», матеріальну і духовну. У нього й людське серце має двоїсту природу: фізичне, смертне і духовне, вічне, джерело життя людини, її долі (від душі «будь-яка справа і слово відбувається»). Процес об'єднання цих сердець у людині він вбачав у безперервному прагненні свідомості до Бога і загального Благу (вищої ідеї, за Платоном) – до того ідеалу земного життя, якого слід прагнути, у розумінні філософа.

Смерть як межа буття земного і трансцендентного відокремлює людину «внутрішню» від «зовнішньої», але істинна («внутрішня») людина ніколи не вмирає, а через випробування знаходить себе.

Достойно пройдений життєвий шлях обдаровує людину благом «духовного прозріння». А щастя, що сусидить з мудрістю і чеснотами, як доводить філософ, не приживається на тлінному, його неможливо отримати через спокусливі матеріальні «принади» «обительного світу», не можна побудувати на капіталі, обжерливості тощо, речах «світу тварного» (видимого, речового світу).

Творчість і все життя мислителя були нерозривно пов'язані насамперед із моральною заповіддю та духовним удосконаленням, яке неодмінно породжує гармонію в душі людини та в навколишньому світі. Метафізика серця Сковорода була присвячена саме цьому внутрішньому перетворенню людини. На думку філософа, серце і є істинна людина, а вся зовнішня зовнішність у людині не що інше, як маска [3, с. 142].

Для нас спадщина великого просвітителя цікава як перший досвід етико-філософської творчості та як перше обґрунтування філософії серця в українській філософії. Саме Сковорода почав розвивати такі близькі нашій культурі теми, як метафізика любові та філософія серця.

Список використаних джерел

1. Сковорода Григорій. Разговор пяти путников об истинном счастье в жизни (Разговор дружеский о душевном мире) // Сковорода Григорій. Повне зібрання творів у 2 т. / пер. російською мовою Р. Кисельова; під ред. С. Йосипенка. Київ, 2011. Т.1. С. 257–288.

2. Сковорода Г.С. Письма к Михаилу Ковалинскому // Сковорода Григорій. Повне зібрання творів. Т.2. С. 331–424.

3. Сковорода Григорій. Наркисс. Разглагол о том: Узнай себя // Сковорода Григорій. Повне зібрання творів. Т.1. С. 79–122.